

PAWEŁ KRAUS

Plenery UNESCO.ART

Na mapie plenerów malarskich województwa podkarpackiego znajduje się wiele cennych kulturowo i krajo-
brazowo lokalizacji. W 2020 r. z inicjatywy Województwa Podkarpackiego, dzięki współpracy z Instytutem Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego, dołączyły do nich wyjątkowe miejsca, w których wznoszą się drewniane skarby – sześć świątyń wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Idea popularyzacji najwartościowszych przejawów kultury regionu wśród młodych twórców narodziła się w Departamencie Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego w Rzeszowie w wyniku obserwacji i analiz sposobu funkcjonowania dziedzictwa kulturowego wśród odbiorców kultury w tej grupie wiekowej. Okazało się, że doświadczanie potencjału cennej przeszłości, mimo że jest ona na wyciągnięcie ręki, na ogół odbywa się w sposób powierzchowny i bezrefleksyjny. Okazało się również, że dziedzictwo kulturowe rzadko stanowi inspirację do poszukiwań artystycznych.

W konsekwencji w 2020 r. został zainicjowany przez Województwo Podkarpackie projekt wieloletni PODKARPACIE.ART – przedsięwzięcie na styku popularyzacji dziedzictwa kulturowego i promocji współczesnej sztuki inspirowanej kulturą regionu, adresowane przede wszystkim do studentów kierunków artystycznych związanych wyborem uczelni lub miejscem zamieszkania z regionem. Zgodnie z intencją pomysłodawcy poszczególne odsłony projektu są profilowane tematycznie w taki sposób, aby odnieść się do znaczących dla regionu wydarzeń, postaci czy miejsc, a w konsekwencji poprzez działania artystyczne wesprzeć kształtowanie kulturowych marek województwa.

Z uwagi na rodzaj uczestników projektu – przede wszystkim studentów podkarpackich uczelni artystycznych – naturalnym partnerem branym pod uwagę przez pomysłodawców PODKARPACIE.ART była największa w regionie uczelnia, kształcąca przyszłych twórców sztuk plastycznych – Uniwersytet Rzeszowski. Warto podkreślić, że rola partnera nie ogranicza się do komunikowania studentom założeń projektu czy do zachęcania do udziału, ale polega przede wszystkim na opiece dydaktycznej nad zakwalifikowanymi do projektu osobami. Warto również zaznaczyć, że kwalifikacja do projektu odbywa się na podstawie oceny dotychczasowych osiągnięć artystycznych kandydatów lub oceny zaprezentowanych koncepcji działań artystycznych zamierzonych do zrealizowania. Oceny

dokonuje dedykowana komisja składająca się głównie z artystów-dydaktyków.

W tym miejscu należy zaprezentować efekt pierwszej edycji projektu PODKARPACIE.ART, zatytułowanej UNESCO.ART, która odbyła się w 2020 r. Tematem przewodnim było regionalne dziedzictwo kultury wpisane na listę UNESCO, a więc sześć drewnianych

Obraz Doroty Kasprzyk, *Kościół w Haczowie*, fot. z archiwum galerii

świątyń: w Bliznem – kościół pw. Wszystkich Świętych, w Chotyńcu – cerkiew Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy, w Haczowie – kościół pw. Wniebowzięcia NMP i św. Michała Archanioła, w Radrużu – cerkiew greckokatolicka pw. św. Paraskewy, w Turzańsku – cerkiew pw. św. Michała Archanioła, w Smolniku – cerkiew greckokatolicka pw. św. Michała Archanioła. Wybór tematu wyniknął również z potrzeby popularyzacji miejsc szczególnie cennych kulturowo, które zostały wprowadzone do panteonu dziedzictwa światowego.

Pierwotnie wydarzenie miało polegać na jednoczesnej organizacji w sześciu wymienionych powyżej miejscach sześciodniowych plenerów malarskich. Zmiana formuły wydarzenia została podyktowana sytuacją epidemiczną i związanymi z nią ograniczeniami. Mając na uwadze bezpieczeństwo uczestników plenerów, ich opiekunów oraz innych osób, zdecydowano, że plenery odbędą się w formule *online*. Zakwalifikowani uczestnicy samodzielnie odwiedzili miejsca i obiekty, które wybrali na temat działań artystycznych, a następnie, pod okiem opiekunów, wykonali zadaną pracę – należało oddać przynajmniej jedną pracę dotyczącą wybranej świątyni. Warto wspomnieć, że zakwalifikowani uczestnicy otrzymali od organizatora pakiet podstawowych materiałów malarskich.

Do projektu UNESCO.ART w otwartym naborze zgłosiło się 26 kandydatów. Komisja oceniająca w składzie: dr hab. Magdalena Rabizo-Birek, prof. UR (krytyk sztuki), dr hab. Antoni Nikiel, prof. UR (przedstawiciel Instytutu Sztuk Pięknych UR), dr Piotr Woroniec (profesjonalny artysta) i Paweł Kraus (przedstawiciel Departamentu Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego) pod przewodnictwem dr. Roberta Godka, dyrektora Departamentu Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego w Rzeszowie, zakwalifikowała wszystkich kandydatów do udziału w projekcie. W efekcie działań artystycznych uczestnicy złożyli 57 prac, które następnie zostały poddane ocenie przez wspomnianą komisję. Wybrano sześć najlepszych prac, z każdego pleneru po jednej: w grupie plenerowej w kościele w Bliznem (opiekun pleneru: dr hab. Magdalena Uchman, prof. UR) za najlepszą pracę uznano obraz Katarzyny Tereszkiwicz pt. *Plan II*, w grupie plenerowej w cerkwi w Chotyńcu (opiekun pleneru: mgr Marek Haba) za najlepszą pracę uznano obraz Agnieszki Hrycuniak pod roboczym tytułem *Wnętrze z krzyżem*, w grupie plenerowej w kościele w Haczowie (opiekun pleneru: dr Piotr Woroniec) za najlepszą pracę uznano obraz Doroty Kasprzyk pt. *Kościół w Haczowie*, w grupie plenerowej w cerkwi w Radrużu (opiekun pleneru: dr Kamila Bednarska) za najlepszą pracę uznano obraz Alicji Kalandyk pt. *Z modlitwą*, w grupie plenerowej w cerkwi w Smolniku (opiekun pleneru: dr hab. Marek Olszyński, prof. UR) za najlepszą pracę uznano obraz Weroniki Noworól pt. *W drodze do cerkwi II z serii Cerkiew w Smolniku*, w grupie plenerowej w cerkwi w Turzańsku (opiekun: dr hab. Antoni Nikiel, prof. UR) za najlepszą pracę uznano obraz Sebastiana Wawrzusiaka pt. *Cerkiew w Turzańsku*. Autorzy najlepszych prac otrzymali gratyfikację finansową, a ich prace stały się własnością Województwa Podkarpackiego, tworząc mikrokolekcję THE BEST OF UNESCO.ART.

1 października 2021 r., po złagodzeniu reżimu sanitarnego związanego z pandemią, w galerii Instytutu Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego odbył się wernisaż wystawy prac powstałych w ramach projektu UNESCO.ART. Kuratorem wystawy był dr Piotr Woroniec. Promocja rezultatów plenerów nie zakończyła się jednak na tym, a nagrodzone prace zaprezentowano jeszcze w dwóch wyjątkowych wnętrzach. Pierwsza wystawa miała miejsce w pałacu Dzieduszyckich w Zarzeczcu – jej współorganizatorem było Centrum Kultury w Zarzeczcu. Wystawa, której wernisaż odbył się 18 lipca 2021 r., była jednym z wydarzeń towarzyszących Festiwalowi Dziedzictwa Kresów 2021. Kolejnym miejscem, w którym pokazano nagrodzone prace, było Muzeum Narodowe

Ziemi Przemyskiej w Przemyślu. Kolekcję THE BEST OF UNESCO.ART zaprezentowano na wernisażu 5 listopada 2021 r. w ramach II Międzynarodowego Symposiumu *Drewniane cerkwie obszaru Karpat i wschodniego pogranicza*.

Biorąc pod uwagę rezultaty UNESCO.ART, należy z entuzjazmem i ekscytacją wyczekiwać kolejnych odsłon projektu PODKARPACKIE.ART. Co ciekawe i warte

Otwarcie wystawy Pleneru UNESCO.ART, (laureaci konkursu), Galeria ISP UR im. W. Kotkowskiego, fot. z archiwum galerii

podkreślenia, wśród nagrodzonych prac nie ma dominacji jednej estetyki, tego samego sposobu myślenia o temacie czy podobnych rozwiązań formalnych. Uczestnicy projektu wykazali się dużą wrażliwością w podejściu do tematu, a zarazem indywidualnym sposobem postrzegania przedmiotu plenerów – drewniane świątynie inspirowały ich swoimi formami, ale również historiami, które nie są oczywiste, a ich poznanie wymaga refleksji i uważności. Autorzy w pracach odnieśli się do kontekstu przestrzennego oraz otaczającej obiekty natury. Odnieśli się również do plastyczności, kolorystyki i metaforyczności podstawowego budulca świątyń – drewna. Warto też wspomnieć o artystycznych trawestacjach światła – definiującego przestrzeń architektoniczną.

Jednak najważniejsza refleksja, która towarzyszy oglądaniu prac powstałych podczas plenerów UNESCO.ART, dotyczy funkcji dziedzictwa kulturowego i związanych z tym konsekwencji. Dzięki przełożeniu elementów historii na język aktualnych praktyk artystycznych, a więc również na język komunikacji współczesnego człowieka, przekaz dziedzictwa ma szansę być istotnym elementem konstytuującym tożsamość kolejnych pokoleń.